

före dödsfallet. Tidigare registrerades bouppteckningarna vid tingsrätterna. Äldre bouppteckningar kan också sökas hos stadsarkiven eller landsarkiven. Beträffande litterära verk kan man även vända sig till Sveriges författarfond, som i de flesta fall känner till om en avliden författare har arvingar och vilka dessa i så fall är.

Om upphovsmannen är okänd eller inte har några levande arvingar kan man inte få något tillstånd. Då får den som vill använda materialet själv ta ansvaret för ett eventuellt intrång i upphovsrätten. Att upphovsmannen är okänd bör anges:

Exempel 1

Fotograf okänd, alternativt ej känd.
Eventuellt: Originalen tillhör Kungl. biblioteket.

Exempel 2

Upphovsman okänd.
Eventuellt: Originalen tillhör Kungl. biblioteket.

Det faktum att man anger att upphovsmannen inte är känd, gör inte att man automatiskt blir befriad från ansvaret för användningen. Den som använder anonymt material måste alltid vara beredd på att upphovsmannen eller dennes rättighetshavare (arvingar eller upphovsrättsorganisation) kan ge sig till känna och eventuellt kräva ersättning för användningen.

2005-06-30

KUNGL. BIBLIOTEKET

Box 5039, 102 41 Stockholm
Tel. 08-463 40 00
www.kb.se

Denna broschyr finns även på webben:
www.kb.se/bibsam/juridik/upphovsr/grund.htm

Upphovsrättsorganisationer

Text

ALIS - Administration av litterära rättigheter i Sverige, tel: 08-411 98 10, www.alis.org

Bild, fotografi, video

BLF - Bildleverantörernas förening
tel: 08-55 64 53 88, www.blf.se
SFF - Svenska Fotografers Förbund
tel: 08-702 03 45, www.sfoto.se

Konstverk

BUS - Bildkonst Upphovsrätt i Sverige
tel: 08-54 55 33 80, www.bus.se

Kopiering

Bonus Presskopia, tel: 08-54 54 29 00
www.b-pk.se

Musik

SAMI - Svenska Artisters och Musikers Intresseorganisation, tel: 08-453 34 00, www.sami.se
STIM - Svenska Tonsättares Internationella Musikbyrå, tel: 08-783 88 00, www.stim.se

Allmänna förfrågningar

Copyswede, tel: 08-545 667 00, www.copyswede.se
SDF - Sveriges Dramatikerförbund
tel: 08-21 33 10, www.dramatiker.se
SFF - Sveriges Författarförbund
tel: 08-545 132 00, www.forfattarforbundet.se
SVF - Svenska Förläggareföreningen
tel: 08-736 19 40, www.forlaggareforeningen.se
Teaterförbundet, tel: 08-441 13 00
www.teaterforbundet.se

Sveriges författarfond, tel: 08-440 45 50
www.svff.se/

Kungl. biblioteket - Viktigt att veta om upphovsrätt!

Det material som är tillgängligt för läsning och lån på KB är till övervägande del verk som är skyddade i enlighet med lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, kallad *upphovsrättslagen*. Lagen reglerar de rättigheter som upphovsmannen har, samt de inskränkningar och undantag som upphovsrätten kan bli föremål för.

Vad är upphovsrätt?

Den som exempelvis skriver en bok, målar en tavla eller komponerar ett musikstycke är upphovsman till ett verk. Om verket därtill är originellt har upphovsmannen ett skydd, *upphovsrätt*, för sitt verk i enlighet med upphovsrättslagen. Begreppet upphovsrätt motsvarar det som i anglosaxisk rätt kallas för *copyright*. Det krävs ingen registrering eller liknande för att det upphovsrättsliga skyddet ska gälla. Ett verk som omfattas av upphovsrätt får vanligtvis inte användas utan upphovsmannens tillstånd. Den som vill använda någon annans verk måste alltså följa vissa regler för att inte inkräkta på upphovsmannens rätt.

Hur ser upphovsrätten ut?

Upphovsrätten består av två huvuddelar: den *ideella* delen och den *ekonomiska* delen. Den ideella upphovsrätten, som också kallas namngivelsesrätt, innebär att upphovsmannen har rätt att *bli angiven som upphovsman* när verket framförs eller används. Den ideella delen innehåller också en rätt till respekt för verket. Det innebär att upphovsmannen *avgör om ändringar* får göras i verket i samband med att exemplar framställs eller att verket framförs offentligt. Upphovsmannen bestämmer också om verket får översättas eller bearbetas, exempelvis för ett annat medium och om verket får återges i ett främmande sammanhang. Den ideella rätten behålls alltid av upphovsmannen.

Den ekonomiska rätten är upphovsmannens exklusiva rätt att förfoga över verket genom att *framställa exemplar* av verket och att *göra verket tillgängligt för allmänheten*. Upphovsmannen bestämmer således helt över sitt verk. Exemplarframställning av ett verk görs vanligtvis genom reproduktion eller vanlig kopiering. En upphovsman kan göra ett verk tillgängligt på olika sätt. Pjäser och filmer tillgängliggörs genom att verket *framförs offentligt*. Böcker och annat tryckt material görs tillgängliga genom *spridning* av verket till allmänheten. Tillgängliggörande av främst bildkonst sker genom *visning* av verket offentligt. Slutligen kan en upphovsman tillgängliggöra sitt verk genom *överföring till allmänheten* via ett nätverk, exempelvis Internet.

Allt material som läggs ut på en webbplats är överföring. Det är därför inte tillåtet att lägga ut andras material på webben utan tillstånd. Man får heller inte kopiera material som lagts ut olagligt på webben.

Upphovsrätten gäller under upphovsmannens livstid och under 70 år därefter. Under hela denna period är alltså verket skyddat. När upphovsmannen avlidit är det dennes arvtagare som bestämmer hur verket får användas. Även efter de 70 åren har verket ett skydd för det allmänna kulturintresset, det s.k. klassikerskyddet. Skyddet innebär att man inte får använda ett tidigare skyddat verk på ett föregelseväckande sätt.

Inskränkningar i upphovsrätten

Enligt gällande lagregler ska det råda en balans mellan de intressen som upphovsmannen har i sitt verk och det intresse andra har av att använda verket. Därför finns det vissa inskränkningar i upphovsrätten. Det är exempelvis tillåtet att i vissa fall kopiera och framföra ett verk. Under förutsättning att upphovsmannen inte har överlåtit sina rättigheter, kan han eller hon också lämna sin tillåtelse till att verket används på ett särskilt sätt. Vanligtvis är användningen då tillåten mot betalning.

Vad får privatpersoner göra?

En privatperson får i viss utsträckning kopiera litterära verk, främst böcker, för *privat bruk*. Med privat bruk avses användning som inte på något sätt kan anses vara kommersiell. Det man kopierat får sedan inte användas för något annat ändamål. Man får dock bara kopiera *begränsade delar* av skyddade verk eller sådana verk som är av litet omfång, exempelvis en dik

eller en novell. Vad som är en begränsad del av ett verk varierar givetvis och får avgöras från fall till fall. Man får inte göra hur många kopior som helst, utan bara *ett eller några få exemplar*.

Vad får bibliotek göra?

Statligt och kommunalt finansierade bibliotek får i sin biblioteksverksamhet kopiera upphovsrättsligt skyddat material endast för vissa angivna ändamål. Dessa bibliotek, däribland KB, får exempelvis göra kopior av *enskilda artiklar* eller *korta avsnitt* av materialet för en låntagares räkning. Kopiering får dock vanligtvis ske endast analogt, dvs. på papper. För att biblioteket ska få lämna ut digitala kopior till låntagaren, krävs att biblioteket har slutit en s.k. *avtalslicens* med en organisation som tillvaratar upphovsmännens intressen. Avtalslicensen bygger på att biblioteket betalar för att kunna lämna ut kopior digitalt, antingen via e-post eller via en webbplats. Eftersom KB ännu inte har tecknat någon avtalslicens, kan låntagarna än så länge bara få papperskopior.

Om biblioteket ska kopiera skyddade verk för ändamål som inte ryms inom själva biblioteksverksamheten, måste man ta hänsyn till *syftet* med kopieringen. Biblioteket kan vanligtvis göra kopior som är avsedda för rent privat bruk i enlighet med gällande lagregler. Om kopiorna däremot är avsedda att användas exempelvis i en bok eller för reklam, måste den som beställer kopiorna, genom en särskild försäkran, ta på sig allt ansvar för användningen av materialet.

Om man inte följer bestämmelserna

Den som framställer kopior på ett sätt som strider mot bestämmelserna i upphovsrättslagen riskerar att dömas för brottet *intrång i upphovsrätten*, ett brott som kan ge böter eller fängelse i upp till två år.

Eftersom det är *förbjudet att medverka* vid olaglig kopiering, får inte ett bibliotek hjälpa någon att kopiera olagligt.

Tillstånd att använda ett verk

Den som vill använda ett skyddat verk som finns på KB, måste först ta reda på vilka regler som gäller. Om ett verk ska användas för något annat ändamål än det rent privata, måste användaren ha *tillstånd* till det. Även om KB äger sina samlingar, förfogar KB inte över upphovsrätten till verken. KB kan därför inte

utfärda några tillstånd. Istället ska användaren vända sig till en upphovsrättsorganisation eller till upphovsmannen direkt. Det är vanligtvis mest praktiskt att vända sig till en organisation. Några av organisationerna finns längst bak i denna broschyr.

För att KB överhuvudtaget ska kunna göra kopior av skyddade verk, vanligen fotografier och bilder ur böcker, kräver KB att beställaren/användaren skriver under en *försäkran*. Under tecknandet innebär att beställaren tar på sig allt ansvar för användningen av kopian/kopiorna. Blanketten lämnas ut i samband med beställning av material. Observera att beställaren ändå måste skaffa tillstånd för användningen.

Principer och tips

Har en upphovsman varit död längre än 70 år krävs inget tillstånd för att få använda dennes verk. Upphovsmannens namn ska dock alltid sättas ut i anslutning till texten eller bilden, alternativt samlas i en förteckning. Om ursprungsverket finns hos KB ska även följande alltid anges:

Exempel 1

Foto: Fotografens namn. Originalet tillhör Kungl. biblioteket.

Exempel 2

Reproduktion: Fotografens namn, Kungl. biblioteket.

Exempel 3

Foto:Fotografensnamn.

Reproduktion: Fotografens namn, Kungl. biblioteket.

Om upphovsmannen fortfarande lever eller har varit död i mindre än 70 år, måste man ha tillstånd för att använda hans eller hennes material. För att ta reda på om en upphovsman är i livet, eller när han eller hon avled, kan man börja med att söka exempelvis i LIBRIS webbsök, Svenskt konstnärslexikon etc.

Om upphovsmannen är avliden, och inte företräds av en upphovsrättsorganisation, måste användaren vända sig till arvingarna för att skaffa nödvändiga tillstånd. För att få reda på om det finns levande arvingar och vilka de är, måste man titta i bouppteckningen efter den avlidne. Bouppteckningar registreras numera, efter den 1 juli 2001, hos skattemyndigheten i den region där den avlidne var folkbokförd den 1 november året